

Adalah The Legal Center for Arab Minority Rights in Israel
عدالة المركز القانوني لحقوق الأقليات العربية في إسرائيل
عدالة המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל

5 באוקטובר, 2005

לכבוד	לכבוד	לכבוד
מר מנחם מזוז	גב' ציפי לבני	השופט בועז אוקון
היועץ המשפטי לממשלה	שרת המשפטים	מנהל בתי המשפט
משרד המשפטים	משרד המשפטים	הנהלת בתי המשפט
רח' סלאח – אלדין, 29	רח' סלאח אלדין, 29	רח' כנפי נשרים, 22
<u>ירושלים</u>	<u>ירושלים</u>	<u>ירושלים, 95464</u>

שלום רב,

הנדון: אי חוקיות ניהול דיוני בית המשפט בתוך בית סוהר שטה

הריני לפנות אליכם בעניין שבנדון, כדלקמן:

1. עתירותיהם של אסירי גוש גליל (למעט בתי הסוהר קישון וקרמל) מתקיימות כדבר שבשגרה באולם דיונים אשר נמצא בתוך בית סוהר שטה. השופט/ת הדן/ה בעתירות אלה מתייצב/ת פעם עד פעמיים בשבוע בבית הכלא, על מנת לדון בעתירותיהם של האסירים במרוכז. במקרים חריגים בלבד, דן בית המשפט המחוזי בעתירה דחופה של אסיר במקום מושבו, בעיר בנצרת עילית, ולא בתוך בית הכלא.
2. ניהול הדיונים בתוך בית סוהר שטה באופן קבוע, כפי שיתואר להלן, אינו מותר ספק בדבר הפגיעה האנושה בעקרון פומביות ההליך השיפוטי ובתכליות שאותו עקרון משרת, בזכות הציבור לדעת, בזכות הגישה לערכאות, בעקרון הפרדת הרשויות ועקרון השוויון בפני החוק.
3. אולם הדיונים שבו נשמעות עתירותיהם של האסירים הנו חדר קטן כאשר ליד שולחן אחד יושבים השופט/ת, המתמחה וקלדנית בית המשפט, ובסמוך לו שולחן אחר לידו יושבים כדרך קבע נציגים מטעם שב"ס בכלל זה סוהרים מבתי הכלא השונים לרבות שטה וב"ס של שב"ס מטעם פרקליטות מחוז הצפון.
4. האסירים העותרים, ממתנינים בתא צפוף הנמצא מחוץ לחדר דיוני ביהמ"ש (אך סמוך לו) כשבקרבם מצטופפים באי כוחם של האסירים עד אשר יבוא תורם!
5. עם סיום הדיון בעניינו של אסיר פלוני, יוצא האסיר העותר בליווי הסוהר ועורך דינו, אם בכלל, כאשר בתוך האולם נשארים נציגי שב"ס יחד עם השופט וממתנינים לאסיר הבא בתור.

6. האסירים – העותרים - ועורכי דינם רשאים להיכנס לאולם הדיונים רק כאשר סוהר מטעם שרות בתי הסוהר קורא בשמם. עם סיום הדיון בעניינם אין הם רשאים להישאר בתוך אולם הדיונים והם נצטווים לנטוש את האולם על מנת לאפשר לאסיר "הבא" וב"כ להיכנס.
7. בשולי הדברים יוער, כי במהלך הופעותיה של הח"מ בפני בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו בבית סוהר שטה, היא נדהמה לגלות כי על-פי הנוהג הקיים אין חובה ללבוש גלימה, הגם אם מדובר בהופעה בפני בית משפט מחוזי, המחייבת על-פי כללי האתיקה של עורכי-הדין ללבוש גלימה.
8. נוכח העובדה, כי דיוני בית המשפט מתקיימים בתוך מתחם בית הכלא, כניסתם של מבקרים חיצוניים **מנועה היא בהעדר אישור מראש ממנהל בית הסוהר**. הוראות פקודה 04.31.00 של נציבות בתי הסוהר, קובעות בית היתר, כי אדם המבקש להיות נוכח בדיוני בית המשפט עליו להודיע על כך בכתב או בטלפון, יממה אחת לפחות מראש. היה המבקש להיות נוכח בדיוני ביהמ"ש, **אסיר פלילי לשעבר**, תהיה כניסתו כפופה לבדיקה נוספת ואישור מיוחד הניתן, אם בכלל, רק לאחר בדיקה מודיעינית אודות אותו אסיר פלילי לשעבר.
9. ודוק. הכלל הוא, כי בית משפט מחוזי ישב במקום מושבו שנקבע **בצו** ע"י שר המשפטים. (**סעי' 33-34 לחוק בתי המשפט**). בית משפט מחוזי רשאי אומנם לשבת לדיון במקום שאינו מקום מושבו אולם החוק קובע באופן מפורש, כי ישיבתו של ביהמ"ש מחוץ למקום מושבו תעשה רק לדיון בעניין **מסוים**, כולו או מקצתו **ולמען הצדק או למען יעילות הדיון**. [סעי' 34 (ב) לחוק בתי המשפט]. תקנה 3 לתקנות סדרי דין (עתירות אסירים) תש"ס – 1980 קובעת הוראה זהה, לפיה בית המשפט רשאי לשבת בעניין עתירת אסיר בבית הסוהר שבו מוחזק האסיר העותר, אם ראה לנכון לעשות זאת **למען הצדק או יעילות הדיון**.
10. מהאמור לעיל עולה, כי ישיבתו של בית המשפט במקום מושבו הנה הכלל, והחריג לכך הנו ישיבה מחוץ למקום מושבו. התנאי ההכרחי לישיבת בית המשפט מחוץ למקום מושבו הנו כי הדבר דרוש מטעמי צדק ויעילות. ברור אפוא, כי ישיבת בית המשפט המחוזי בנצרת בבית הכלא שטה, שהנו מחוץ למקום מושבו, כדרך קבע איננה עולה בקנה אחד עם לשון החוק ואף סותרת אותו משני טעמים: ראשית, ביהמ"ש יושב בבית כלא שטה כדרך קבע ולא במקרים **בודדים ומסוימים** כלשון החוק. ושנית, קיום דיון מחוץ למקום מושבו של ביהמ"ש דרוש מטעמי צדק בלבד ולעולם אין משמעותו שינוי המסגרת הנורמטיבית החלה על דיוני בית המשפט אילו היה במקום מושבו.
11. העברת מקום מושבו של ביהמ"ש מנצרת עילית לבית הסוהר שטה הנה מעבר לשינוי גיאוגרפי פיזי של מקום מושב. העברת הדיונים לתוך בית הכלא כרוך בה כרסום משמעותי בזכויותיו של האסיר ואף בזכויות הציבור שאלמלא קיום הדיונים בתוך בית הכלא, הרי היה מתאפשר לו להיות נוכח בדיון, ללא אישור מראש, ללא מגבלה וללא שום מפריע.

12. התניית כניסתם של אורחים לאולם דיוני ביהמ"ש בבית הכלא באישור מראש; הגבלת נוכחות האסיר ובא כוחו באולם הדיון רק לצורך העניין הרלוונטי להם תוך שלילת האפשרות, כי יהיו נוכחים בדיונים משפטיים אחרים; וכן החמרת הכללים לגבי אסירים בעלי עבר פלילי, מהווים, ביו היתר, פגיעה בלתי חוקית בעקרון פומביות הדיון החוקתי.

13. סעי' 3 לחוק יסוד: השפיטה קובע, כי בית משפט ידון בפומבי, זולת אם נקבע אחרת **בחוק** או אם בית המשפט הורה אחרת **לפי חוק**. על-פי סעיף 68 (א) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד – 1984, הכלל הוא כי בית המשפט ידון בפומבי. החריג לכלל זה, הנו הדיון בדלתיים סגורות וזאת אך במקרים **מסוימים** מטעמים ברורים **הקבועים בחוק**. (סעי' 68 ב לחוק בתי המשפט).

ראו גם: סעיף 10 מההצהרה הבינלאומית בדבר זכויות האדם; סעיף 6 (1) מהאמנה האירופאית לזכויות אדם;

14. ברור אפוא, כי אין פוגעים בעקרון פומביות הדיון אלא לפי חוק או בהוראות בית המשפט, על-פי החוק. ברור עוד יותר, כי אין בנמצא אף הוראת חוק המתירה פגיעה בעקרון פומביות הדיון במהלך דיון ביהמ"ש בעתירות אסירים. די בכך על מנת להצביע על אי חוקיות הפגיעה בפומביות הדיונים של בית המשפט המחוזי בשבתו בבית סוהר שטה.

15. עקרון פומביות הדיון הוכר בפסיקה כזכות יסוד חוקתית. פומביות ההליך השיפוטי משרתת תכלית חשובה של ביקורת ובקרה על התנהלות ההליך השיפוטי, מבטיחה הגינות ההליך כלפי שני הצדדים בבית המשפט ושומרת על עקרון השוויון בפני החוק. בהעדר פומביות דיון, יהא זה בלתי אפשרי להבטיח את תקינות עשיית הצדק וברור האמת על-ידי ביהמ"ש.

ראו למשל:

ע"פ 353/88 וילנר נ' מ"י, פ"ד מה(2) 444; רע"א 3614/97 אבי יצחק נ' חברת החדשות הישראלית בע"מ, פ"ד נג(1) 26.

16. פגיעה בעקרון פומביות הדיון גוררת מניה וביה פגיעה בזכות הגישה לערכאות, בחירות הביטוי, בחופש העיתונות ובזכות הציבור לדעת. פגיעה בזכויות אלו משמעה מתן פטור לרשות השופטת מהעמדת החלטותיה בפני ביקורת שיפוטית וציבורית.

ראו:

ע"א 4825/97 גהל נ' פקיד השומה למפעלים גדולים, פ"ד נה(2) 433, 437; בג"ץ 6005/93 עליאש נ' השופט צור, פ"ד מט(2) 159, 162.

17. ויודגש. נראות הצדק, איננה נופלת בערכה מעשייתו. ראיית פני הצדק הנה אלמנט הכרחי בחיזוק אמון הציבור במערכת המשפטית. מניעת האפשרות להיות נוכח במלאכת עשייתו של הצדק יש בה כדי לערער עד לאין שיעור את אמונו של הציבור, ובכלל זה האסירים, בקביעותיה ובצדקת החלטותיה של הרשות השופטת.

18. אי תקינות ניהול הדיונים המשפטיים בתוך בית הכלא, מקבל משנה חומרה נוכח העובדה כי נציגי שב"ס המופיעים לפני בית המשפט והיושבים יחד עם השופט הנם בעלי הדין העיקריים בעניינים הנדונים בפני ביהמ"ש. העירוב בין בית המשפט לבין בית כלא שטה מוצא ביטוי גם בתחולת נוהלי בית הכלא על כל אדם המבקש לפקוד את בית המשפט. עירוב פגום זה, יוצר אנומליה בלתי-תקינה ובלתי-ברירה. אנומליה שיש בה לכאורה פגיעה בעקרון הפרדת הרשויות.

19. קירבה זו בין הרשות השופטת לאחד מבעלי הדין המופיעים בפניה, פוגעת במראית פני הצדק, אשר בבסיסה עומד עקרון עצמאות שיקול הדעת של הרשות השופטת והניטרליות כלפי שני הצדדים. ביקורת זהה ניתן למצוא בדבריו של כב' השופט חשין לאחרונה בגין אי התקינות הטמונה בהימצאות בית משפט השלום לעניינים מקומיים בחיפה בתוך מבנה השייך לעיריית חיפה, שהנה בעל הדין העיקרי בעניינים המובאים בפני ביהמ"ש הנ"ל, כדלקמן:

"נוסיף כבר עתה, כי בית-משפט השלום לעניינים מקומיים בחיפה ממוקם במבנה השייך לעיריית חיפה; עובדיו - למעט השופטים - עובדי עירייה הם; העירייה משלמת להנהלת בתי-המשפט עבור שכר השופטת כהן; והתובעים העירוניים המופיעים לפני בית-המשפט מדי יום יושבים בחדר הסמוך לאולם בית-המשפט. העירייה היא בעל-הדין העיקרי שלפני בית המשפט לעניינים מקומיים, ועירוב זה שבין בית המשפט לבין העירייה יוצר אנומליה בלתי-תקינה ובלתי-ברירה".

בד"ס 2461/05 שרת המשפטים נ' השופטת הילה כהן, טרם פורסם, ניתן ביום 19/06/05.

20. ועוד. בתי המשפט הנם כמעט הזירה היחידה שבה אמור להרגיש האסיר עצמו בעל מעמד שווה לחלוטין למעמדו של בית הכלא. מעמדו כבעל דין הופך את תחושת הכפיפות, הנשלטות ויחסי המרות שחש האסיר כלפי בית הכלא, לתחושת "כולם שווים בפני החוק", "כולם שווים בפני בית המשפט". תחושת שוויון זו הנה הערובה להמשך אמון האסיר במערכת המשפט. קירבה פיזית, בין בית המשפט לבית הכלא, ובין נציגי בית המשפט לנציגי בית הסוהר, פוגעת היא בתחושת השוויון של האסיר ובציפיותיו מבית המשפט, ומעוותת ואף מכערת את מראית פני הצדק.

21. ניהול הדיונים בבית הסוהר שטה במתכונתו כיום פוגע, בין היתר, בזכותו של האסיר להליך הוגן צודק ונטול כל רבב, ובזכויותיו החוקתיות לחופש ביטוי ולכבוד. זכויות אלה שמורות לאסיר גם בהיותו בין כותלי בית. הלכה פסוקה היא, שזכויות האדם של האסיר אינן נפגעות רק בשל עובדת המאסר, אלא הן ממשיכות לחול אף בתוך בית הכלא.

ראו: בג"צ 337/84 הוקמה נ' שר הפנים, פ"ד לח(2) 826, 832; עע"א 4463/94 גולן נ' שרות בתי הסוהר, פ"ד נ(4) 136, 155.

22. למעלה מן הנדרש נציין, כי אין בטענות של קשיים לוגיסטיים ותקציביים או טעמי נוחות ויעילות על מנת להצדיק המשך אי תקינות ואי חוקיות המצב בכלא שטה. ההלכה הפסוקה רוויה בהלכות הקובעות, כי קשיים לוגיסטיים וטעמי נוחות אינם מהווים לעולם

הצדק לקיומה של מציאות עגומה בה נרמסות זכויות האדם ברגל גסה ובשם היעילות.
וכדברי השופט חשין :

"צדק ויעילות – צדק עדיף"

בג"צ 7351/95 נבואני נ' השר לענייני דתות, פ"ד נ(4) 89, 123

ראו גם : בג"צ 4541/94 מילר נ' שר הבטחון, פ"ד מט(4) 94, 122 ; בג"צ 7081/93 בוצר ואח' נ'
מועצה מקומית "מכבים-רעות", פ"ד נ(1), 19, 27.

על יסוד כל האמור ונוכח הפגמים החמורים עליהם הצבענו לעיל, אבקשכם להורות על הפסקת
ניהול דיוני בית המשפט מתוך בית סוהר שטה לאלתר, והעברת הדיונים למקום מושבו הרגיל של
בית המשפט המחוזי בנצרת.

בכבוד רב,

עביר בָּפֶר, עו"ד